

Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, br. 27

Zagreb, 2001., 408 str.

U dvadeset sedmoj knjizi *Rasprava Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* dvadeset osam autora predstavilo se svojim radovima koji tematski obuhvaćaju područje povijesti jezika, semantike, tvorbe, pragmatike, leksikografije, terminologije, gramatičkih kategorija, etimologije, frazeologije i sociolingvistike.

Nakon uvodnika izvršne urednice ovoga broja Branke Tafre, u kojem su iznesene specifičnosti časopisa, slijede znanstveni, stručni i pregledni radovi, te prikazi. U radu *Jatovska raslojenost u Kašićevim djelima* Nataša Bašić raspravlja o raspodjeli jatovskih alternanata u Kašićevim djelima i glasovnim promjenama koje su posljedica novije jotacije. Mario Brdar i Rita Brdar-Szabó s kognitivnosemantičkih stajališta u radu *Vlastita imena između metonimijske Scile i metaforičke Haribde* obrađuju vlastita imena koja primarno označuju osobe i zemljopisne pojmove te metonimijska i metaforička semantička proširenja. Značenjima glagolskih predmetaka u okviru tvorbe opsežno se pozabavio Jurica Budja u radu *Dopune značenjima glagolskih predmetaka u hrvatskom jeziku*. Lana Hudeček u radu *Glagoli govorenja i mišljenja u hrvatskom čakavskom književnom jeziku do 17. stoljeća* obrađuje neke hrvatske čakavske sintaktičke prevedenice povezane s glagolima govorenja, mišljenja i srodnih značenja koje su posljedica romanskih sintaktičkih utjecaja. Amir Kapetanović javlja se u ovom broju s dva jezičnopovijesna rada od kojih u *Prijeporima oko »mladih prijepisa«* i *Nalješkovićeve »Pjesni ljuvene«* iznosi opće tekstološke probleme u analizi »mladih prijepisa«. U drugom radu raščlanjuje jezična obilježja koja određuju čakavsku pripadnost Krnarutićeva spjeva o babilonskim ljubavnicima. Barbara Križan-Stanojević i Mateuzs-Milan Stanojević bave se problemom autorstva rječnika i mogućnostima leksikografskoga plagiranja u radu *Plagijat u jednojezičnoj leksikografiji*, a Barbara Kunzmann-Müller razmatra različite potrebe korisnika »manjih jezika« u odnosu na dvojezične rječnike. Marko Lukenda za ovaj broj

Rasprava istražuje leksik i sintaksu putopisa fra Ivana Franje Jukića u odnosu prema književnomu izrazu iliraca i bosanskoj franjevačkoj tradiciji. Analizom istoznačnica, normativnih odrednica i uputnica, te normativnim napomenama u brojnim hrvatskim terminološkim rječnicima bavi se Milica Mihaljević u radu *Terminološki rječnik i norma*. Mirko Peti u radu *Zbrojina* u opis zbirnih imenica uvodi novu kategoriju. Branka Tafra u radu *Razgraničavanje roda i spola* istražuje imenice kojima rod nije morfološki obilježen i daje prijedlog za rješavanje toga gramatičkoga i leksikografskoga problema. U članku *Tvorbene značajke kalkiranih imenica* Marija Turk prikazuje ograničenja koja zadaje tradicionalna hrvatska tvorba riječi, ali i utjecaj kalkova na nastanak novih tvorbenih tipova. Ivana Vidović Bolt usporedbom rječničkih članaka poljskih i hrvatskih glagola kretanja u dvojezičnim rječnicima donosi vlastiti model njihove obrade. Marica Čilaš uspoređuje *Sportsko nazivlje u hrvatskome i makedonskom standardnom jeziku na početku 21. stoljeća* s obzirom na jezičnu politiku i unutarjezične zakonitosti koje su utjecale na promjenu u toj terminologiji. Etimologijom frazema u *tili čas* i njegovim inačicama pozabavio se Alemko Gluhak. Nives Opačić u članku *Održi aspektualnosti u rječnicima tipa strani jezik – hrvatski jezik* predlaže inovacije u obilježavanju glagolskoga aspekta i na *desnoj strani* rječnika. Pavao Tekavčić u ovom broju analizira *Zavisne rečenice u »Krhotinama«* Željke Čorak. Sociolingvističkom temom o odnosu crnogorskoga standarda prema štokavskom sustavu u cjelini i pojedinačnim standardima u okviru toga sustava bavi se Ljudmila Vasiljeva.

Ovogodišnje razdoblje obilježila je i smrt dvoje institutskih zaposlenika, općega lingvистa i ravnatelja Mire Kačića i dijalektologinje Snježane Marčec. Stoga ovaj broj *Rasprava* završava dvama nekrolozima. O Snježani Marčec, njezinoj ljudskoj i stručnoj strani riječ je dala Lana Hudeček, a s Mirom Kačićem pismeno se oprostio Petar Šimunović.

Pod ovogodišnjim uredničkim vodstvom časopis je konceptijski proširen prikazima recentnih knjiga iz područja jezikoslovlja. Osim toga

časopis se otvorio autorima iz drugih znanstvenih ustanova i zemalja, a svoje mjesto u njemu pronašli su i prvi radovi znanstvenih novaka.

Barbara Kovačević

Rječnik hrvatskoga žargona

Tomislav Sabljak, VBZ, Zagreb 2001. – 376 str.

Ovaj je rječnik rezultat autorova dugogodišnjega zanimanja za nestandardne jezične izraze. Terenskim radom i izborom iz literature prikupio je više od 26 000 natuknica (uključujući i frazeme). U predgovoru autor daje teorijsku podlogu izradi rječnika.

Sama građa rječnika podijeljena je u dva dijela abecednim redom. Prvi dio čini leksikografski usustavljena prikupljena građa, a drugi je dio indeks već postojećih natuknica iz prvoga dijela koji je ustrojen prema obratnom principu sa sinonimnim uputnicama.

Šteta što ovaj rječnik ne sadrži ozbiljnu leksikološku raspravu o žargonizmima i što u

obradu nije uneseno više podataka o značenju, uporabi, stilskoj vrijednosti i vremenskoj raslojenosti natuknica, jer je to vrlo fleksibilan i promjenjiv leksički sloj u kojem preklapanja s kolokvijalnim leksikom čine sponu sa standardnim izrazom. Sam je naslov rječnika više nego upitan, a leksička građa koja je u njemu prikazana ne daje pravu sliku raslojavanja žargonskoga leksika u hrvatskom jeziku.

Međutim, rječnik je zamišljen kao popularno djelo i to opravdava njegove propuste. Ujedno upozorava leksikografe da se trebaju okrenuti i nestandardnom leksiku, koji je stvarnost naše svakidašnje komunikacije.

Barbara Kovačević

Hrvatsko–rumunjski rječnik

Goran Filipi, Florin Ionila, Naklada Dominović, Zagreb 2001. – XVI + 516 str.

Riječ je o prvom hrvatsko–rumunjskom rječniku s više od 21 000 natuknica. Uz predgovore na hrvatskome i rumunjskome jeziku, tu su i nautci za čitanje rumunjskih riječi, te kratak pregled fonemskog sustava hrvatskoga književnog jezika na rumunjskome jeziku. Prije rječnika nalazi se popis kratica, i to uglavnom internacionalnog tipa. Autori su se pri izradi Rječnika koristili svim dostupnim rumunjskim i hrvatskim dvojezičnim i jednojezičnim rječnicima. Po opsegu se rječnik ubraja među one srednje veličine i sadrži uglavnom riječi iz suvremenoga jezika koje pokrivaju različita područja uporabe (gospodarstvo, informatika, tehnika, medicina itd.), ali ima i povećan broj zastarjelih riječi. Sve su natuknice naglašene kako bi se olakšalo korištenje rumunjskomu čitatelju. Za glagole je navedeno prvo lice, odnosno za imenice genitiv i/ili množina. Posebna je pažnja, vezano uz glagole, posvećena glagolskomu vidu jer tu kategoriju rumunj-

ski, kao romanski jezik, ne poznaje. Tako se svi uvršteni glagoli nalaze u oba oblika, tj. i svršeni i trajni oblik glagola navedeni su kao posebne, neovisne natuknice, pa je problem vida riješen na leksikološkoj, a ne na slovnično–tvorbena razini. Bogatstvo rječniku dao je velik broj natuknica s odgovarajućom frazeologijom (poslovicama, izrekama, jednostavnim rečenicama i sl.).

Rječnik je namijenjen svima, stručnjacima u jezikoslovlju, profesorima i studentima, ali i onima kojima jezikoslovlje nije struka, istraživačima drugog znanstvenog usmjerenja ili ljubiteljima stranih jezika. Valja istaknuti da će rječnik, kako navodi glavni urednik rječnika, akademik August Kovačec, kao prvi takav do sada objavljen, umnogome pridonijeti upoznavanju dviju zemalja i naroda, te nam približiti još jedan romanski jezik. U pripremi je i rumunjsko–hrvatski rječnik od istih autora.

Ivana Grubić

Hrvatsko–rumunjski razgovorni priručnik

Goran Filipi, Florin Ionila, Naklada Dominović, Zagreb 2000. – knj. 1, 138 str.

Rumunjsko–hrvatski razgovorni priručnik Ghid de conversație român–croat

Goran Filipi, Florin Ionila, Naklada Dominović, Filozofski fakultet Pula,
Zagreb–Pula 2001. – knj. 2, 165 str.

Isti autori priredili su nam dva razgovorna priručnika i to je u nas prva knjižna publikacija koja se odnosi na rumunjski jezik. Riječ je o dva istovrsna priručnika slična opsega i sadržaja. Prva knjiga u naslovu ujedno je i prvi hrvatsko–rumunjski razgovorni priručnik kojemu je cilj upoznati njegove korisnike s rumunjskim jezikom. Sadrži uvod na hrvatskom i rumunjskom jeziku nakon čega slijedi mali naputak za čitanje (kako naglasiti i čitati samoglasnike, suglasnike i višeglasnike drugoga jezika). Zatim slijedi shematski prikaz nepodudarnih znakova i na kraju se navode neki posebno korišteni znakovi. Cijela je knjiga osmišljena kao veliko kazalo koje će čitatelja upoznati s uobičajenim, svakidašnjim konverzacijskim oblicima. Priručnik, oblikom dosta praktičan, napravljen je na način da bi svaki njezin korisnik bio u stanju obaviti i razumjeti najosnovniji tip komunikacije u Rumunjskoj. Priručnik započinje uobičajenim izrazima: pri pozdravljanju, pri upoznavanju, izrazima zahvale i uljudnosti. Dalje se nižu osobni podaci o obitelji, o zani-

manju i sl. Većina sadržaja prati snalaženja u raznim situacijama, kada se nademo na putovanju, na granici, u kupnji, u hotelu, u restoranu i tako redom. Tu nalazimo dalje iscrpne podatke o vremenu, o zdravlju, o razonodi itd. Na sličan način izrađen je i drugi, obratni priručnik čiji sadržaj potpuno odgovara prvomu. Sve su natuknice naglašene i na rumunjskome su jeziku, a ovaj put naglasno su opisane i hrvatske riječi (prvi priručnik ima naglašene samo rumunjske riječi). Oba su priručnika namijenjena i hrvatskim i rumunjskim govornicima, dok bi čitatelje posebno mogli obradovati brojni likovni prilozi koji nisu uobičajeni za knjige ovoga tipa. Pri sastavljanju knjiga autori su se služili povećim brojem dostupnih rumunjskih konverzacijskih priručnika iz kojih su preuzimali rješenja za pojedina poglavlja. Razgovorni su obrasci raspoređeni u petnaest skupina, s odgovarajućim podskupinama, a dio koji je posvećen vjerskim običajima, obredima i blagdanima, koliko je poznato, ne donosi ni jedan autor do sada izdanih sličnih priručnika.

Ivana Grubić

Parasitic Gaps

Peter W. Culicover and Paul M. Postal (eds.)

Current Studies in Linguistics 5. The MIT Press, Cambridge, MA 2001. – IX + 447 str.

Knjiga je opsežan i potpun prikaz znanstvene spoznaje i istraživanja sintaktičke pojave koja je u stručnoj literaturi poznata pod imenom parazitske praznine (engl. parasitic gaps). Riječ je o zborniku od 13 studija od kojih su neke nove, a neke su već ranije bile objavljivane. Zbornik je podijeljen na četiri dijela ispred kojih je kratki predgovor, a na kraju je opsežan popis literature, autorski i pojmovni indeks. Prvi je dio, pod naslovom *Some Historical Background*, povijesno usmjeren. Otvara ga studija Petera W. Culicovera *Parasitic Gaps: A History* koja detaljno prikazuje povijest istra-

živanja parazitskih praznina. Nakon nje pretsnut je rad Elizabet Engdahl *Parasitic Gaps* iz 1983. godine za koji se općenito misli da je inicirao istraživanje te pojave i osuvremenjena inačica članka Katalin Kiss *Parasitic Chains Revisited* iz 1985. godine koji, oslanjajući se uglavnom na mađarske i engleske primjere, govori o ulozi padežnih obilježja u distribuciji parazitskih praznina. Drugi dio koji je naslovljen *What Is a Parasitic Gap?* čine četiri nova članka koja opširno govore o identifikacijskim svojstvima parazitskih praznina. Elizabet Engdal u članku *Versatile Parasitic Gaps*, oslanjajući se

na švedske primjere, razmatra različite probleme povezane s parazitskim prazninama koji su se iskristalizirali nakon pojave njezine prve studije o toj temi. Jamall Ouhalla u članku *Parasitic Gaps and Resumptive Pronouns* na primjeru marokanskog arapskoga istražuje odnos između parazitskih praznina i resumptivnih zamjenica. Robert D. Levine, Thomas E. Hukari i Michael Calcagno u radu *Parasitic Gaps in English: Some Overlooked Cases and Their Theoretical Implications* osporavaju često zastupanu tvrdnju da sve parazitske praznine pripadaju kategoriji NP i da imaju inherentna pronominalna svojstva. Navodnim dokazima o pronominalnim svojstvima parazitskih praznina bavi se i Paul M. Postal u prvom od tri svoja članka tiskana u ovoj knjizi *Further Lacunae in the English Parasitic Gap Paradigm*. Treći dio čiji je naslov *What Is Not a Parasitic Gap* čine dva članka koji se bave pitanjem granica navedene sintaktičke pojave. Članak Paula M. Postala *Parasitic and Pseudoparasitic Gaps* koji je prvi put objavljen 1994. godine dovodi u pitanje postojanje parazitskih praznina čije kontrolne praznine uključuju tzv. desnu ekstrakciju, dok Andreas Kathol u članku *On the Nonexistence of True Parasitic Gaps in Standard German* osporava postojanje pravih parazitskih praznina u njemačkom jeziku tvrdeći da je u ranije navodnim njemačkim primjerima takvih praznina riječ o pseudoparazitskim prazninama o kojima u svom članku govori Postal. I na kraju, četvrti dio *Restrictions on Parasitic Gaps*, koji govori o različitim čimbenicima koji određuju pojavu pravih parazitskih praznina, sastoji se od tri nova i jednoga već objavljenog članka. Christine Tellier u članku *On Some Distinctive Properties of Para-*

sitic Gaps in French upozorava na četiri glavne razlike između francuskih i engleskih primjera parazitskih praznina i povezuje te razlike s razlikama u sustavu glagolskih kategorija vremena i slaganja. Članak Alana Munna *Explaining Parasitic Gap Restrictions* bavi se odnosom parazitskih praznina i različitih logičkih pojmova, te njihovom vezom s koordinacijom i zamjenicama. U radu *VP-Deletion and »Nonparasitic Gaps«* koji je prvi put objavljen 1997. godine Christofer Kennedy dokazuje da neki primjeri ne sadržavaju parazitske praznine unutar poništene glagolske skupine, kako se ranije često smatralo, već da je u tim slučajevima riječ o običnim zamjenicama. Proširujući Kennedyjevu argumentaciju na drukčije podatke, Paul M. Postal u posljednjem članku *Missing Parasitic Gaps* pokazuje da, iako je Kennedyjev argument točan za primjere koje je razmatrao u svom članku, u engleskom ipak postoje parazitske praznine unutar poništenih glagolskih skupina. Parazitske se praznine intenzivno istražuju već dvadeset godina, ali dosad nije bilo cjelovitoga djela koje bi bilo posvećeno samo toj pojavi i u kojemu bi na jednom mjestu bili prikazani svi rezultati i problemi tih istraživanja. Ovaj zbornik uvelike popunjava tu prazninu. Skupivši na jednom mjestu radove koji različitim teorijskim pristupima osvjetljavaju većinu problema povezanih s parazitskim prazninama, on je vjeran i temeljit prikaz trenutnoga stanja spoznaje na tom polju i stoga će, vjerujem, biti koristan istraživačima parazitskih praznina i sintaktičarima općenito za bolje razumijevanje te iznimno zanimljive jezične pojave i njezine važnosti za sintaktičku teoriju.

Milan Mihaljević

On Prepositions

Ljiljana Šarić — Donald F. Reindl (eds.)

Studia Slavica Oldenburgensia 8, Bibliotheks- und Informationssystem der Universität Oldenburg, Oldenburg 2001. – XIV + 327 str.

Teme radova o prijedlozima objavljene u ovom zborniku izlagane su na lingvističkoj radionici koju je organizirala dr. Ljiljana Šarić u okviru 33. skupa *Societas Linguistica Europaea* održanoga u Poznańu (Poljska) od 31. kolovoza do 2. rujna 2000. godine. Radovi se temelje na kognitivnim postavkama te na drugim formalnim teorijama, a u zborniku su zastupljeni autori iz Češke, Finske, Francuske,

Hrvatske, Japana, Njemačke, Rusije, SAD-a, Slovenije i Španjolske. Zbornik je objavljen u spomen na prof. dr. Miru Kačića. Oldenburški izdavač BIS zbornik je objavio u suizdavaštvu sa zagrebačkim Institutom za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Urednici zbornika, Ljiljana Šarić i Donald F. Reindl, autori su predgovora. U uvodnom članku *Prepositions: a challenge for formal theories*

and *Cognitive* Ljiljana Šarić (Oldenburg) razmatra neke temeljne postavke o teorijskim pristupima opisu prijedloga, od tradicionalnih gramatičkih definicija do suvremenih formalnih pristupa i kognitivizma. Seiki Ayano (Mie) u članku *P-Stranding derived by the pseudo passive and WH-movement* istražuje prijedlog u okviru P–napuštanja (*P-stranding*) izvedenoga pseudopasivom i P–napuštanja izvedenoga WH–premještanjem u uvjetima strogoga graničenja. *Is function part of the literal meaning of English prepositions?* članak je u kojem autor Ignasi Navarro i Fernando (Castelló de la Plana), na temelju modela analize semantičke strukture engleskih prijedloga *at, on, in*, pokazuje kako je dio semantičke strukture sastavljen od funkcionalnoga značenja. Viktor Pekar (Ufa) u članku *Perceptual and interactional semantic properties of projective prepositions* analizira odnos između opazajnih (perceptualnih) i funkcionalnih semantičkih obilježja dvaju sinonimnih parova prijedloga – engleskih *over* i *above* te ruskih *непед* i *непеду*. Donald F. Reindl (Ljubljana) u članku *Areal effects on the preservation and genesis of Slavic postpositions* zaključuje da u slavenskim jezicima poslijelozni (*postpositions*) nisu rijetka pojava (hrvatski primjer: cijelom svijetu *unatoč*) te da su rezultat sintaktičkih i semantičkih utjecaja njemačkoga jezika. Ada Rohde (Houston) u članku *Prepositional usage and the English caused-position construction* pokazuje da se u engleskom jeziku prijedlozi upotrebljavaju u statičkim i dinamičkim kontekstima te da analiza prijedloga u određenim kontekstima, npr. CMC (*caused-motion construction*) općenito ovisi o semantici glagola. U članku *In search of invisible prepositions: connections between Funktionsverbgefüge and aspectual periphrastics* Jouni Rostila (Tampere) analizira temeljna pitanja o tome jesu li sufiksi *-ing* u engleskom, *-en* u nje-

mačkom i *-een* u finskom jeziku opisani kao PPs ili VPs te razumijevaju li se kao obilježivači kakva oblika prostora (mjesta). Autorice Tatjana D. Šabanova, Luize V. Gazizova, Olga D. Dudočkina i Julia R. Jusupova (Ufa) u članku *In search of cross-linguistic regularities of conceptualizing space: evidence from some Slavic, Germanic, and Turkic languages* pokazuju rezultate semantičkoga istraživanja prostornih izraza u ruskom, engleskom i turskom jeziku, temeljene na komparativnom i kontrastivnom pristupu. Ljiljana Šarić (Oldenburg) i Željka Brlobaš (Zagreb) u članku *Boundaries of the analysis of spatial prepositions in the framework of prototype semantics (exemplified by the preposition na in Croatian, Slovenian, Russian, and Polish)* analiziraju, u okviru prototipne semantike, prostorna značenja prijedloga *na* u hrvatskom jeziku u usporedbi s ekvivalentnim leksemima u drugim slavenskim jezicima, pokazujući da prototipna prostorna značenja analiziranoga prijedloga postoje u svim promatranim jezicima te također uvjetuju druga, neprostorna značenja, odnosno metaforička proširenja. U članku *Ambiguity of prepositional groups: classification, criteria and method for automatic processing* M. Straňáková–Lopatková (Prag) istražuje morfološke i sintaktičke kriterije prijedložnih izraza u češkom jeziku. Jesse Tseng (Pariz) u članku *Rethinking lexical and functional prepositions* preispituje klasifikaciju i uporabu prijedloga u okviru leksičke i funkcionalne dihotomije.

U odnosu na provedena lingvistička istraživanja i obilje rezultata radovi objavljeni u ovom zborniku važan su doprinos lingvističkim promišljanjima opisu prijedloga s obzirom na primjenu metodologije suvremenih, napose kognitivnih pristupa u analizi prijedloga, i to na većem broju primjera različitih jezika.

Željka Brlobaš

Style and Sociolinguistic Variation

Penelope Eckert and John R. Rickford (eds.), Cambridge University Press, Cambridge 2001. – 341 str.

Proučavanje sociolingvističke varijacije temelji se na odnosu društvenog identiteta i načina izražavanja. Analiza stila u govoru središnje je pitanje ovoga područja. Naime, govor ne varira samo od govornika do govornika, već i kod svakog pojedinog govornika s obzirom na promjenu stila. Proučavanje takvih varijacija u

jeziku ne otkriva samo govornikove strategije s obzirom na varijable kao što su društvena klasa, spol, dob, već nam omogućava neposredno opažanje jezičnih promjena.

Opširan uvod, koji su napisali urednici, daje nam osnovne i iscrpne teorijske temelje. Knjiga je podijeljena u četiri tematske cjeline

unutar kojih je sedamnaest stručnjaka obradilo uža područja. U sklopu prvoga dijela pod naslovom **Anthropological approaches** nalazimo sljedeće priloge: »Style« as distinctiveness: the culture and ideology of linguistic differentiation (Judith T. Irvine), *Variety, style-shifting, and ideology* (Susan Ervin-Tripp), *The ethnography of genre in a Mexican market: form, function, variation* (Richard Bauman) i *The question of genre* (Ronald Macaulay). **Attention paid to speech** naslov je drugoga dijela, a u njemu su sadržani ovi prilogi: *The anatomy of style-shifting* (William Labov); *A dissection of style-shifting* (John Baugh); *Style and social meaning* (Penelope Eckert); *Zeroing in on multifunctionality and style* (Elizabeth Closs Traugott). Treći dio nosi naziv **Audience design and self-identification** i objedinjuje sljedeće priloge: *Back in style: reworking audience design* (Allan Bell), *Primitives of a sy-*

stem for »style« and »register« (Malcah Yaeger-Dror), *Language, situation, and the relational self: theorizing dialect-style in sociolinguistics* (Nikolas Coupland), *Couplandia and beyond* (Howard Giles), te *Style and stylizing from the perspective of a non-autonomous sociolinguistics* (John R. Rickford). Posljednji dio nazvan **Functionally motivated situational variation**, sastoji se od tri priloga: *Register variation and social dialect variation: the Register Axiom* (Edward Finegan, Douglas Biber), *Conversation, spoken language, and social identity* (Lesley Milroy), i *Style and the psycholinguistics of sociolinguistics: the logical problem of language variation* (Dennis R. Preston).

Rigoroznošću i ozbiljnošću u pristupu s jedne strane, te šarolikošću obradenih sociolingvističkih tema s druge, knjiga bi mogla biti zanimljiva ne samo lingvistima već i sociolozima i antropolozima.

Ivana Jerolimov

Muka kao nepresušno nadahnuće kulture

J. Čikeš (ur.), Udruga Pasionka baština, Zagreb 2001. – 544 str.

Opsežan zbornik naslovljen je prema međunarodnome znanstvenom simpoziju održanom u Zadru i Preku 2000. godine na temu pasionske baštine. Od velikoga broja priloga iz različitih područja, književnosti, glazbe, likovne umjetnosti izdvojit ćemo nekoliko iz hrvatskoglagoljske problematike.

Članak Stjepana Damjanovića (*Jedan pogled u hrvatsko glagoljaštvo*) nudi kratak pregled bitnih pojava hrvatskoga glagoljaštva. Taj najvažniji dio tropismene i trojezične hrvatske srednjovjekovne kulture sagledan je kao stvarni početak hrvatske književnosti i književnojezičnih hrvatskih idioma. Prilog Vesne Badurine-Stipčević (*Tekstološke odrednice hrvatskoglagoljske Muke Kristove*) upućuje na staroslavensko podrijetlo hrvatskoglagoljskih pasionskih tekstova koji su počevši od 12. stoljeća adaptirani Vulgatinu prijevodu Biblije. Tekstološkim aspektima bavi se i članak Johannesa Reinharta (*Himan »Pange lingua gloriossi«/Vspoj, jaziče slavnoje u hrvatskoglagoljskim misalima*). Ovaj himan kasnoantičkoga autora

Venancija Fortunata potvrđen je u hrvatskokrvenoslavenskome prijevodu u gotovo svim plenarnim misalima. U članku su izdane obje verzije prijevoda, čiji arhetip najvjerojatnije pripada 13. stoljeću, a pridodan je i latinski tekst himna. Na temelju leksičkih osobina glagoljskih pasionskih tekstova autorica M. Šimić (*Leksik Muke po Mateju u hrvatskoglagoljskim misalima*) raspravlja o dvije misalske redakcije. Dok je u starijoj potvrđen vrlo stari leksički sloj s neprevedenim grčkim riječima i moravizmima, u mlađoj redakciji evidentne su osobine govornoga jezika. Prilog Antonije Zaradije-Kiš (*Jobova muka u hrvatskoglagoljskom korpusu*) sadrži pokušaj interpretacije hrvatskoglagoljskoga prijevoda odlomka 19, 25–27 iz *Knjige o Jobu*. Grafolingvistička analiza hrvatskoglagoljskih pasionskih tekstova tema je članka Matea Žagara (*Karakteristična grafijska rješenja u Muci Hrvojeva misala*). Na temelju grafematičke i grafetičke usporedbe misala autor nastoji pokazati odnos glagoljičkoga pisanja u 13. i 15. stoljeću.

Vesna Badurina-Stipčević

Beyond Semiotics – text, culture and technology

Niall Lucy, Continuum, London 2001. – 167 str.

Autor se kritički odnosi prema semiotici koja znak podvrgava vrijednosnoj prosudbi. Semiotika treba biti znanstvena, a ne etična. Autor podsjeća na de Saussureov koncept semiotike koja znakove ne vidi kao supstancije već arbitrarne korelacije kojima je svojstvena mogućnost dekonstrukcije i, susljedno tome, stalne reinterpretacije. Pristaje uz takav, de Saussureov koncept koji naziva »semiotika kao takva« i razlikuje ga od koncepta »semiotike« kakvu poznajemo.

Semiotika se mora riješiti logocentrizma i njemu pripadne ideje identiteta znaka, tvrdi se u knjizi. Znak je uvijek otvoren drugačijoj interpretaciji, a takvim ga održava kontekst u kojem se nalazi i koji se ne može zanemariti.

Ono mjesto koje je de Saussure bio namijenio semiotici, zauzele su studije o kulturi. Od njih potječe predrasuda postojanja dihotomije autentične europske kulture i neautentičnog, američkog privida kulture koji se »optužuje« da služi tek kao paravan iza kojeg se krije tehnologija. Odnos s visoka prema tehnologiji opet je projekcija drevnog većeg povjerenja u istinitost izgovorene pred zapisanom riječi. Obje se ove zablude danas nalaze u temeljima znanosti o jeziku.

Autor ne vidi boljeg načina da se semiotika otrese predrasuda koje ju opterećuju od osvježavanja de Saussureove ideje o »semiotici kao takvoj« te prihvaćanja tekstualnosti sa svim svojim implikacijama kao zadani okvir promatranja znaka. Umjesto da traži autentični identitet znaka, svoje bi napore semiotika tako usmjerila identificiranju singularnih identiteta znaka.

Kako knjiga ulazi u svoju drugu polovicu, tako ju više zanima odnos obrazovnog sustava i kritike prema različitim književnim tekstovima.

Od devet poglavlja od koliko ih se knjiga sastoji, pet ih je u prijašnjim verzijama već bilo objavljeno u obliku zasebnih članaka.

Knjiga je pisana stilom koji odiše autorovom osebjunosti; u svojim je postavkama beskompromisan, a u obrazlaganju sklon osloniti se na čitateljevu spremnost da sâm popuni praznine. Usprkos tomu što će knjiga povremeno gotovo iritirati čitatelja nesklonog radikalnim stavovima, ona nudi dovoljno izazova da bi se dočitala. Iako nije nezaobilazna, svakako je dobrodošao poticaj onome koji se zanima za značenje u jeziku ili teoriju, osobito suvremene, književnosti.

Vida Lučić

Case Second Edition

Barry J. Blake, *Cambridge Textbooks in Linguistics*, Cambridge University Press, Cambridge 2001. – XX+227 str.

Knjiga je detaljan uvod u kategoriju padeža. U njoj se opisuje kako se u različitim jezicima označuju odnosi među riječima u rečenici, kako se padež očituje u različitim gramatičkim sustavima i kako su različite lingvističke teorije gledale na tu kategoriju. Riječ je o preradenoj i proširenoj inačici istoimene autorove knjige iz 1994. godine. Iako je zadržana osnovna struktura prvog izdanja, dodani su mnogi novi podatci, preradena je i proširena njihova interpretacija i osuvremenjena rasprava o temeljnim pojmovima. Na početku su knjige, iza sadržaja, popisi slika i tablica te predgovori drugom i prvom izdanju. Glavni je dio knjige podijeljen na šest poglavlja. Prvo je poglavlje pregledno. U njemu se, između ostalog, definira padež i drugi temeljni pojmovi kao što su paradigma, funkcija, značenje i sl. Drugo poglavlje

govori o problemu razlučivanja padeža i opisa njihova značenja i funkcije. U trećem se poglavlju prikazuju suvremeni opisi padeža koji su se pojavili u posljednjih 40 godina. Osobito je detaljno prerađeno poglavlje 3.3. koje govori o apstraktnom padežu u teorijama N. Chomskog. Tema je 4. poglavlja distribucija padežnog označivanja unutar rečenice, unutar imenske skupine i unutar riječi. Peto je poglavlje prikaz različitih padežnih sustava. Podijeljeno je u dva glavna dijela. U prvom se dijelu prikazuje ustroj tzv. jezgrenih odnosa (akuzativni sustav, ergativni sustav, miješani sustavi, inverzni sustav i sl.), a u drugom ustroj perifernih odnosa. Posljednje, šesto poglavlje posvećeno je životnom ciklusu padežnog sustava, tj. podrijetlu padežnog označivanja, razvoju unutar padežnih sustava (utjecaj fonoloških i nefonoloških

čimbenika), gubljenju padežnog označivanja i na kraju izvedenim (sekundarnim) funkcijama padeža. Knjiga završava bilješkama, detaljnim terminološkim vodičem, vodičem za daljnje čitanje, obilnim popisom literature te autorskim, jezičnim i pojmovnim indeksom. Usprkos činjenici da se u njoj govori o različitim problemi-

ma pri čemu se rabi velik broj stručnih naziva i opisuju različite teorije, knjiga je pristupačan uvod u problematiku padeža primjeren studentima različitih jezikoslovnih usmjerenja, ali i predmetnim stručnjacima može poslužiti kao polazište za opis i bolje razumijevanje padežnog sustava u različitim jezicima.

Milan Mihaljević

Chomsky Ideas and Ideals

Neil Smith, Cambridge University Press, Cambridge 1999. – X+268 str.

Knjiga je pristupačan i precizan prikaz ideja i djela Noama Chomskog. Podijeljena je na pet poglavlja ispred kojih je uvod, a iza kojih su bilješke s bibliografskim uputama čitatelju, opsežan popis literature i indeks. U uvodu autor objašnjava zašto je Chomsky važan i zašto se prihvatio toga da sažme i prikaže upravo njegov nauk. Chomsky je prevratom u jezikoslovlju »pustio mačku u filozofski golubinjak«, oborio je biheviorizam koji je u to vrijeme bio vladajuća struja u psihologiji i uskrisio racionalističke ideje pokazavši da je velik dio znanja urođen (genetski određen). Tako je, prema autorovu mišljenju, bitno promijenio način našeg razmišljanja o sebi. U poglavlju »The mirror of the mind« jezik i jezikoslovlje smještaju se u širi okvir znanstvenoga proučavanja ljudske prirode. Osobita se pozornost poklanja ustroju ljudskog uma i navode se dokazi o odvojenosti (razdruženosti) pojedinih ljudskih sposobnosti prikupljenih proučavanjem normalnih i patoloških slučajeva. Poglavlje »The linguistic foundation« podroban je, djelomice povijestan prikaz lingvističke teorije Chomskoga. U njemu se čitatelj može upoznati s najnovijim, minimalističkim pristupom jeziku, ali i s time kako se taj pristup pojavio i zašto neke ranije ideje i pojmovi po kojima je Chomsky bio najpoznatiji nisu više dio toga pristupa. Treće poglavlje »Psychological reality« posvećeno je psihološkim implikacijama Chomskyjeva djela. U njemu se objašnjava što Chomsky zove psihološkom stvarnošću opisa i navodi se niz argumenata iz jezične obradbe, dječjeg usvajanja

prvog jezika i raspada jezične sposobnosti u nekim patološkim slučajevima. Središnje mjesto u tom poglavlju ima rješenje »Platonova problema«, tj. zagonetke kako na temelju nedostatnog iskustva dijete može razviti vrlo bogat sustav znanja. U poglavlju »Philosophical realism: commitments and controversies« riječ je o filozofskom značenju Chomskyjeva djela. Teme su toga poglavlja odnosi jezika i uma, jezika i svijeta, društva i pojedinca i ideja urođenosti. Autor opisuje Chomskyjevu privrženost realizmu, mentalizmu i naturalizmu i objašnjava polemike koje su njegove ideje izazvale u filozofskim krugovima. Posljednje poglavlje »Language and freedom« govori o političkim idejama Chomskoga i o njihovoj vezi sa znanstvenim i filozofskim radom. Iako Chomsky često nije povezanost između ta dva područja svojega djelovanja, autor nastoji pokazati da i jednu i drugu djelatnost pokreću iste temeljne ideje racionalnosti, kreativnosti i modularnosti. Autor u knjizi nastoji objasniti zašto su Chomskyjeve ideje izazivale i još uvijek izazivaju žestoke polemike i zašto je sam Chomsky istovremeno i obožavan i sotoniziran.

Mislim da će ova knjiga biti korisna širokom krugu čitatelja: jezikoslovcima, filozofima, psiholozima, političarima i svima drugima koje zanimaju ideje Noama Chomskog, i to ne samo onima koji ga nekritično obožavaju već i onima koji ga, poput Richarda Montaguea, smatraju najvećim opsjenarom i varalicom u znanosti 20. stoljeća (zajedno s Albertom Einsteinom).

Milan Mihaljević

**The Syntax of Silence:
Sluicing, Islands, and the Theory of Ellipsis**

Jason Merchant, *Oxford Studies in Theoretical Linguistics*. Oxford University Press, Oxford 2001. – 262 str.

Knjiga je preinačena autorova disertacija koja je obranio na Kalifornijskom sveučilištu u Santa Cruzu 1999. godine. U žarištu su njegova zanimanja eliptična pronominalna pitanja koja su u stručnoj literaturi poznata pod nazivom isprane rečenice (engl. sluicing). Riječ je o pojavi koja je u presjeku između elipse i wh-pomicanja. Iako su i elipsa i wh-pomicanje među najbolje istraženim područjima sintakse i semantike, isprana su pronominalna pitanja bila dosad zanemarena. Autor dokazuje da su takve strukture ne samo zanimljive već i iznimno važne za razumijevanje same naravi elipse i za razrješenje problema koje ona postavlja pred jezikoslovce. Semantički pristupi prema kojima je identičnost između elipse i njezina antecedenta samo značenjska najčešće pretpostavljaju da na mjestu elipse nema nikakve sintaktičke strukture. Nasuprot tomu, pristupi koji dokazuju postojanje sintakse na mjestu elipse obično tvrde da je elipsa utemeljena samo na sintaktičkom izomorfizmu. Autor pokazuje da je moguće pomiriti ta dva pristupa, štoviše da je nužno povezati teoriju elipse zasnovanu na semantičkoj identičnosti s pretpostavkom da na mjestu elipse postoji neizgovorena, ali potpuno razvijena, sintaktička struktura. Dvije su po njemu ključne sastavnice u derivaciji ispranih pitanja: 1. operacija pomicanja koja izlučuje upitnu skupinu iz surečenice (IP) na početak rečenice (CP) i 2. operacija poništavanja koja nakon pomicanja poništava konstituent IP. Time je bitno pojednostavljen i semantički i sintaktički opis jer se ne traži ništa drugo osim onoga što je i inače potrebno za opis sintakse i semantike pronominalnih pitanja. Knjiga je podijeljena na pet poglavlja, ispred kojih je predgovor, popis kratica i uvod, a na kraju je zaključak, obilan popis literature, jezični indeks, indeks imena i pojmovni indeks. U prvom poglavlju autor pokazuje da se uvjet

strukturnog izomorfizma susreće s brojnim teškoćama čak i u najjednostavnijim primjerima ispranih rečenica. Umjesto njega, on uvodi žarišni uvjet za elipsu koji se temelji na obostranom implikacijskom odnosu između elipse i njezina antecedenta što omogućuje odbacivanje uvjeta strukturnog izomorfizma i čini nepotrebnom teoriju »posredničke promjene« (engl. vehicle change) koja je bila nužna za taj uvjet. Tema je drugog poglavlja sintaktička struktura ispiraka. Dokazuje se da je ispirak rečenično strukturiran, tj. da pripada kategoriji CP u kojoj je poništen konstituent IP. U trećem poglavlju autor opisuje novu gradnju iz 24 jezika koju je skupio od informanata i uspostavlja dva poopćenja o formalnoj identičnosti isprane upitne skupine i njezina antecedenta koja će biti ključna za poglavlja 4 i 5. Jedno je poopćenje da ispirak mora imati isti padež kao i njegov korelat, a drugo je da jezici dopuštaju napuštanje prijedloga (engl. preposition stranding) u ispranim rečenicama samo ako je ono moguće i pri običnom wh-pomicanju. U četvrtom se poglavlju prikazuju dosadašnji opisi ispranih rečenica i pokazuje da oni ne mogu opisati na zadovoljavajući način poopćenja uspostavljena u 3. poglavlju. I na kraju, u 5. poglavlju autor iznosi svoj opis i pokazuje kako taj opis, utemeljen na semantičkoj identičnosti i poništavanju, može objasniti uočena poopćenja. Knjiga je pisana razgovijetno, mnogo je u njoj novih ideja koje su obilno potkrijepljene argumentima i novim primjerima iz tridesetak jezika. Zasiurno je to jedna od najvrjednijih studija o elipsi koja novim svjetlom osvjetljava neka od najvažnijih pitanja povezanih s tom jezičnom pojavom, a dobiveni rezultati imaju važne implikacije za razumijevanje odnosa između sintakse i semantike općenito. Stoga će ona biti nezaobilazno štivo svima koji se žele baviti elipsom bilo u kojem jeziku.

Milan Mihačević

Grammatica funzionale delle avverbiali italiane

Edoardo Lombardi Vallauri, Carocci editore, Roma 2000. – 135 str.

U knjizi se prvi put sistematski primjenjuju teorijska dostignuća funkcionalne gramatike na zavisne rečenice talijanskog jezika. Gramatika talijanskih konstrukata filtrira se kroz pojmove presupozicije strukture tema–rema i dano–novo, na način na koji su ti pojmovi definirani suvremenim teorijskim impostacijama. Ovu knjigu zanima u prvom redu semantika zavisnih rečenica (vremenskih, poredbenih, uzročnih, namjernih, posljedičnih, dopunskih, pogodbenih i načinskih). Autora zanimaju jezični suodnosi različitih informativnih značajki koji proizlaze iz glavnih i zavisnih rečenica. Preciznom lingvističkom strategijom ista se informacija može predstaviti kao već poznata ili kao novost. Opće je poznato da se dvije rečenice, bez obzira na njihov identični sadržaj, mogu razlikovati po informativnom statusu svojih sastavnica, no, kako ističe autor, rijetko se išlo za tim da se istraže jasne veze između točnih informativnih statusa i sintaktičkih sklopova. U tom su smjeru djelovali M. A. K. Halliday, T. Givón, W. Chafe, L. Talmy, C. Schwarze, K. Lambrecht i mnogi drugi. Spomenuti su auto-

ri, međutim, uglavnom bili usredotočeni na pojedine aspekte informacijske dimenzije, posebice se zaustavljajući na jednostavnim rečenicama. Talijanski je jezik s tog aspekta vrlo malo istraživani, a pogotovo sa stajališta složene rečenice. Pod terminom *informativni statut* razumijeva vrijednost dobivenu sadržajem određenog jezičnog materijala s obzirom na tri osnovne kategorije: presupozicija, dano–novo i tema–rema. Lombardi Vallauri oštro razgraničava tri pojma ističući kako su se njegovi prethodnici uglavnom bavili problematikom koja sjedinjuje sva tri termina a da nisu bili svjesni kako je riječ o trima različitim pojmovima. Cilj mu je precizno izdvojiti lingvistička suodnošenja svih triju kategorija, te ih na taj način razlikovati. U prvom se dijelu bavi terminološkim i teorijskim problemima dajući sintezu mnogih recentnih radova iz toga područja, a kasnije prelazi na analizu zavisnih rečenica. Rezultat je bitan doprinos poznavanju odnosa zavisnosti u talijanskoj rečenici, posebice s dosad zanemarenog semantičko–pragmatičkog aspekta.

Ivana Jerolimov

Jezikoslovne rasprave i članci

Marko Samardžija, Matica hrvatska, Zagreb 2001. – 584 str.

Zbivanja na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće uvelike su odredila razvoj hrvatskoga jezika. U *Jezikoslovnim raspravama i člancima* Marko Samardžija obradio je upravo to razdoblje. Najprije je dao pregled hrvatskoga jezikoslovlja od sedamdesetih godina 19. stoljeća do 1918. godine. Desetljeća koja su prethodila tom razdoblju obilježena su sukobima triju filoloških škola iz kojih je Zagrebačka filološka škola izišla kao pobjednik, ali samo na kraće vrijeme. Konceptija po kojoj hrvatski književni jezik čini štokavština i elementi iz kajkavštine i čakavštine kojih u štokavštini nema, i po kojoj je pravopis morfonološki, ustuknula je iz društvenopolitičkih razloga 80–ih godina pred konceptijom vukovaca po kojoj je književni jezik novoštokavsko ijekavsko narječje sačuvano u Karadžićevim i Daničićevim djelima, a pravopis je fonološki. Vukovci svoje djelovanje na normiranje započinju savjetodavnim člancima, a svoju definitivnu dominaciju potvrđuju izdavanjem Brozova *Hrvatskoga pravopisa* (1892.). Potpomog-

nut od tadašnjih vlasti taj je pravopis uveo fonološku koncepciju zasnovanu uglavnom na Karadžićevim i Daničićevim rješenjima. Uredivanje *Pravopisa* od trećeg izdanja pa sve do 1960. preuzeo je Dragutin Boranić. Tada na snagu stupa *novosadski pravopis*. Na Karadžića i Daničića Broz se oslonio u ispisivanju grade za rječnik koju je nakon njegove smrti naslijedio Iveković, obogatio je i objavio 1901. kao *Rječnik hrvatskoga jezika*. Iako u mnogim elementima manjkav, to je ipak prvi hrvatski jednojezični rječnik. Na istim je temeljima nastala i Maretićeva *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* (1899.). *Gramatika, Pravopis i Rječnik* temelj su vukovske koncepcije koja se ogleda i u radu drugih jezikoslovaca. Vatroslav Rožić ističe se svojim purističkim savjetima, Milan Rešetar dijalektološkim i standardološkim djelima. Nikola Andrić također je pisao jezične savjete, ali je i autor slikovnog rječnika. Među sve njih kao da je zalutao Antun Radić svojom kritikom izvora i

pristupa vukovaca: veličanje Karadžićeva djela smatra neprimjerenim, a neprihvatljiv je i ignorantski odnos prema hrvatskoj jezičnoj prošlosti i suvremenosti. Sve su to primjedbe koje i danas vrijede. Ipak, to je razdoblje obogatilo hrvatsku dvojezičnu leksikografiju, a pojavljuju se i prvi moderni dijalektološki radovi.

Nakon uvodnog pregleda toga razdoblja, obraden je svaki autor pojedinačno. Sve ih vezuje rad na jeziku, ali nisu zanemarene ni druge njihove djelatnosti (književna, povijesna...), tako da smo dobili opis cjelokupnog djelovanja pojedinog autora, ljetopis, te bibliografiju koja uključuje izdanja djela i važniju literaturu o autoru. Osim toga, svaki je autor predstavljen

izborom iz djela, od kojih su neka prvi put objavljena na hrvatskom jeziku. Na kraju knjige nalazi se tumač imena i izraza, rječnik i kazalo imena.

U knjizi je obrađena jedna faza u razvoju hrvatskoga standardnog jezika čiji se utjecaj, slabije ili jače, proteže sve do danas. Vukovci su u to vrijeme bili jedna od mogućnosti, a dominacija u društvenopolitičkom životu (na raspolaganju su im bili i sveučilište i akademija, vlada i parlament) uvjetovala je i njihovu dominaciju u filologiji. Pisana zanimljivo i razumljivo, knjiga daje mnoštvo podataka o tom važnom poglavlju hrvatskog jezikoslovlja.

Ivana Matas Ivanković

Frazeologija bosanskoga jezika

Ilijas Tanović, *Dom štampe*, Zenica 2000. – 160 str.

Ova je monografija prvi lingvistički opis frazeologije jednoga od jezika na području BiH, a rezultat je autorova dugogodišnjega bavljenja leksikologijom i frazeologijom. Iako nevelika opsegom, ova knjiga, osim kratkih uvodnih napomena i zaključaka, te popisa relevantne frazeološke literature i leksikografskih/frazeografskih izvora, sadrži raspravu o općim frazeološkim pitanjima (str. 11–107). Svaka postavka oprimjerena je frazemima iz literarnoga korpusa dvadeset četvorice bosanskih pisaca XX. stoljeća. Ti se frazemi u obliku registra (po piscima i djelima) nastavljaju na sam tekst rasprave (109–144).

Svoju raspravu o frazeologiji autor započinje kritikom terminološkoga nereda koji prevladava u toj lingvističkoj disciplini te pokušava, uz navođenje brojnih definicija svjetskih frazeologa, proniknuti u bit njezine osnovne jedinice – frazema.

Uspoređujući frazeme odabranoga korpusa sa slobodnim jezičnim svezama i vezanim jezičnim svezama, dolazi do već poznatih i više–manje prototipnih frazemskih značajki (naj-

manje binarna, čvrsta struktura, cjelovitost značenja, ustaljenost, reproduktivnost). S obzirom na to da se u ovoj knjizi bavi isključivo literarnim frazemima, posebno ističe ekspresivnost kao superfrazemsku značajku, ponekad uzrokovanu autorskim intervencijama u kanonski oblik frazema.

Rasprava se odmiče od poznatih i u frazeologiji vrlo čestih proučavanja strukture frazema, te se veća pozornost poklanja paradigmatsko–sintagmatskim frazeološkim odnosima, procesu frazeologizacije na sintaktičkom i semantičkom planu, leksikografskom statusu frazema i problemu njihova prevodenja.

Ne ulazeći u stručnu analizu autorovih opažanja i postavki, i zanemarujući činjenicu da autor proučava frazeme samo jednoga funkcionalnoga stila standardnoga jezika, ova knjiga može biti zanimljiva i našoj frazeološkoj publici. A možda i poticajna za stvaranje znanstveno utemeljene studije o hrvatskoj frazeologiji koja bi olakšala njezinu percepciju kao samostalne discipline uz bok leksikologiji.

Barbara Kovačević

Starobŭlgarski ezik
Kratŭk gramatičen oĉerk

Kiril Mirĉev, Faber, V. Tŭrnovo 2000. – 144 str.

To je novo izdanje istoimene knjige iz 1972. godine poznatoga bugarskog paleoslavista Kirila Mirĉeva. Zanimljivo je da to nigdje u knjizi nije spomenuto. Štoviše, kada se na 2. stranici navode nositelji autorskog prava, uz autorovo ime stoji 2000. godina, iako je on preminuo 1975. godine. Čini se da je to uobičajena praksa izdavaĉke kuće Faber, jer mi je poznato još nekoliko njihovih izdanja već objavljivanih knjiga u kojima se ne spominje da se radi o pretiscima. Rijeĉ je o kratkom gramatiĉkom opisu klasiĉnoga (kanonskoga) staroslavenskog jezika kakav je posvjedoĉen u najstarijim spomenicima. Knjiga je podijeljena na ĉetiri glavna dijela: *I. Uvod*, *II. Fonetika*, *III. Morfologija* i *IV. Sintaksa*. U uvodu se u kratkim crtama opisuje postanak i znaĉenje najstarijega slavenskog knjiŕevnog jezika, njegova etniĉka osnova, najvaŕniji spomenici i pisma kojima su pisani. U drugom je dijelu opisan glasovni sastav staroslavenskog jezika i glasovne promjene svojstvene tom jeziku. Treći dio zauzima najveći dio knjige i u njemu se opisuje morfologija imenica, zamjenica, pridjeva, brojeva i glagola,

a na kraju je i poglavlje o nepromjenjivim vrstama rijeĉi. Ćetvrti dio obaseŕe 15 stranica, a sadrŕi najosnovnije obavijesti o reĉeniĉnoj sintaksi i sintaksi padeŕa. Iako je to poglavlje razmjerno kratko, to je jedan od rijetkih priručnika sliĉnoga tipa koji ima tako puno obavijesti o sintaksi staroslavenskog jezika. Knjiga je pisana jednostavno, pregledno i razumljivo. Namijenjena je u prvom redu studentima, ali moŕe biti korisna i struĉnjacima kao i zainteresiranim laicima koji se ŕele upoznati s osnovama staroslavenskog jezika. Profesori koji budu preporuĉivali tu knjigu kao ispitnu literaturu svojim studentima moraju ih upozoriti na dvije boljke tipične za većinu bugarskih radova iz toga podruĉja, a to su presizanje prema makedonskom jeziku i njegovo svodenje na zapadnobugarske dijalekte i izjednaĉivanje prvoga slavenskog knjiŕevnog jezika s dijalekatskom osnovicom na kojoj je nastao. Osobito je to izraŕeno u uvodnom dijelu. Bez toga knjiga bi bila iznimno primjerena upravo studentima poĉetnicima.

Milan Mihaljeviĉ